

Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes attīstība pēc Lietuvas neatkarības atjaunošanas (1990–2004) *Development of Faculty of Pedagogy at the Klaipėda University After Restoration of Lithuania's Independence (1990–2004)*

Aušrine Zulumskīte

Analizējot Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes vēsturisko attīstību un izmaiņas, kas risinājās no 1990. līdz 2004. gadam, autore apskata strukturālo un saturisko pārmaiņu būtību, procesus un izpausmes vienā Lietuvas augstākās izglītības iestādē. Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes piemērs tika izvēlēts tā netipisko vēsturisko, ģeopolitisko un akadēmisko priekšnoteikumu dēļ, ļaujot ar šī pētījuma palīdzību atklāt reģionālās augstākās izglītības iestādes īpatnības Lietuvas neatkarības atjaunošanas periodā. Pētījumā meklētas atbildes uz šādiem jautājumiem: 1) ar kādiem izaicinājumiem laika posmā no 1990. līdz 2004. gadam nācās saskarties struktūrvienībai (šobrīd Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātei), kas specializējās pedagoģu sagatavošanā un izglītības zinātņu attīstībā Lietuvā?; 2) kā pārmaiņas Pedagoģijas fakultātē atspoguļoja vispārējo Lietuvas augstākās izglītības transformācijas procesu?

Par avotiem pētījumā tika izmantoti dokumenti, akadēmiskā literatūra un empīrisks pētījums – anketēšana. Pētījums atklāja konkurences apstākļu un jaunā darba tirgus izraisītos izaicinājumus – iestādes pārstrukturēšanu; jaunu studiju programmu izstrādi; jaunu pedagoģijas zinātnes terminoloģiju; vajadzību piemēroties lielai mācību darba slodzei, jaunām prasībām, kas izvirzītas docētāju profesionālajai kompetencei, kā arī docētāju un studentu attiecību demokratizāciju.

Atslēgvārdi: augstākā izglītība, Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultāte, transformācija no autoritārisma uz demokrātiju, docētāji un studenti.

Ievads

Katrs vēsturiskais periods atstāj pēdas valsts politiskajā dzīvē, kā arī kultūrā, zinātnē un izglītībā. Pārvērtību procesi un izaicinājumi, ar kuriem sabiedrība sastopas ideoloģiskajos un sociālajos pagrieziena punktos, atklājas ne tikai statistikas rādītājos, bet arī konkrētu cilvēku un iestāžu pieredzē. Tieši personificēts skatījums ļauj izvērtēt viena vai otra notikuma nozīmību un salīdzināt ar citiem notikumiem citās valstīs līdzīgās situācijās. Pat tādā nelielā valstī kā Lietuva, kurai padomju diktatūras periodā bija nivelēta augstākās izglītības sistēma, kas līdzinājās citu Padomju Savienības republiku izglītības sistēmai, novērojamas vairākas īpatnības. Proti, tās ir īpatnības, kas veidojās 20. gs. 20. un 30. gados, kad Lietuva bija neatkarīga

valsts. Tieši starpkaru perioda mantojums, kas bija saglabājies padomju varas gados, noteica pārvērtības izglītības sistēmā (arī augstākajā izglītībā un pētniecībā) katrā Lietuvas pilsētā vai reģionā pēc neatkarības atjaunošanas 1990. gadā.

Izmaiņas, kas norisinājās Lietuvas augstākās izglītības sistēmā pēc neatkarības atjaunošanas, no dažādiem skatu punktiem ir analizējuši tādi Lietuvas zinātnieki kā Palmira Jucevičiene (*Palmira Jucevičienė*)¹, Lina Kraujutaitė (*Lina Kraujutaitė*)², Rimants Želvis (*Rimantas Želvys*) un Rima Žilinskaitė (*Rima Žilinskaitė*)³, Vaiva Zuzevičiūtė (*Vaiva Zuzevičiūtė*) un Margarita Teresevičiene (*Margarita Teresevičienė*)⁴ un citi. Tomēr akadēmiskajā literatūrā reti ir analizētas konkrētas augstākās izglītības iestādes vai to struktūrvienību attīstība, autori apraksta noteiktā periodā notiekošo visas valsts mērogā un atklāj arī specifiskas īpatnības.

Pašreizējās Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes attīstības pieredze ir interesants un nozīmīgs gadījums no akadēmiskās pētniecības perspektīvas, jo šai iestādei bija atšķirīga vēsture, sākot ar tās izveidi 20. gs. sākumā⁵ un beidzot ar padomju ēras noslēgumu⁶ un laiku pēc neatkarības atjaunošanas⁷. 20. gs. šajā iestādē mācījās dažādu līmeņu izglītības speciālisti⁸; tāpēc tā visos laikos ir bijusi nozīmīga ekonomisko, sociālo un kultūras procesu daļa Lietuvas rietumu reģionā.

Šis pētījums ir balstīts uz šādiem pētniecības jautājumiem: 1) ar kādiem izaicinājumiem laika posmā no 1990. līdz 2004. gadam nācās saskarties struktūrvienībai (šobrīd Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātei), kas specializējās pedagogu sagatavošanā un izglītības zinātņu attīstībā Lietuvā?; 2) kā pārmaiņas Pedagoģijas fakultātē atspoguļoja vispārējo Lietuvas augstākās izglītības transformācijas procesu?

Ir šādas pētniecības metodes: akadēmiskās literatūras dokumentu analīze; kontrastu analīze; analīze, kas rekonstruē empīriskos aptaujas rezultātus. Šis pētījums galvenokārt balstās uz dokumentu kā pirmavotu analīzi, kas palīdzēja rekonstruēt pagātnes notikumus un faktus. Citu pētnieku savāktie zinātniskie materiāli par šo tēmu sniedza iespēju salīdzināt dažādus autoru skatījumus. Pēdējā pētniecības posmā notika studentu un docētāju intervijas, kas atklāja, kā paši notikumu dalībnieki analizē konkrētos notikumus pārmaiņu kontekstā.

¹ P. Jucevičiēnė, 'Universitetinės studijos profesinio rengimo kontekste', *Socialiniai mokslai*, No. 3(24), 2000, p. 45.

² L. Kraujutaitė, *Aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindai*, Vilnius, Publishing House of Lithuanian Law University, 2002.

³ R. Želvys, R. Žilinskaitė, 'Aukštojo mokslo ir profesinio rengimo kaita', *Acta paedagogica Vilnensia*, No. 12, 2004, pp. 8–18.

⁴ V. Zuzevičiūtė, M. Teresevičiēnė, *Universitetinės studijos mokymosi visą gyvenimą perspektyvoje*, Kaunas, VDU Publishing House, 2007.

⁵ O. Tijūnėlienė, *Mokytojų rengimas Respublikos pedagoginiame institute 1935–1939 m.*, Klaipėda, KU Publishing House, 1996.

⁶ G. Lukauskienė, A. Zulumskytė, 'Pedagogų rengimo raida Klaipėdoje 1902–1975 metais: nuo seminarijos iki pedagogikos fakulteto', *Tiltai*, No. 11, 2002.

⁷ A. Juška, 'Klaipėdos mokytojų seminarijai – 90 metų', *Klaipėda*, 25 September 1992, p. 4.

⁸ *Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakultetas 1935–2005*, Klaipėda, KU Publishing House, 2005, pp. 4–5.

Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes izveides priekšnoteikumi pēc neatkarības atjaunošanas 1990. gadā

Šauļu Pedagoģiskā institūta Pirmsskolas izglītības fakultāte, kas bija pieredzējusi pedagoģu apmācības struktūru un nodarbināja augsti profesionālus mācībspēkus, kā arī demonstrēja zinātnisko potenciālu un noturīgas un jēgpilnas akadēmiskās tradīcijas, mitinājās pašreizējās Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes ēkā no 1975. līdz 1991. gadam. Var apgalvot, ka laiks pirms 1991. gada apliecina pedagoģijas kā akadēmiskās disciplīnas konsolidēšanu nelielā Lietuvas rietumdaļas reģionā pie Baltijas jūras, proti, Klaipēdas reģionā⁹, kam raksturīga sava īpatna ģeopolitiskā vēsture un no tās izrietošas reģionālas izglītības tradīcijas¹⁰.

Tomēr Klaipēdas reģions pēc neatkarības atjaunošanas piedzīvoja strukturālas pārmaiņas. Pirms nacionālās atdzimšanas Lietuvā bija tikai viena universitāte – Viļņas, bet visas pārējās augstākās izglītības iestādes tika nosauktas par institūtiem un akadēmijām¹¹. Tāpēc pirmajā augstākās izglītības reformas posmā¹² lielāko daļu institūtu un akadēmiju pārstrukturēja, mainot nosaukumus, pievienojot vienu otrai un tādējādi veidojot jaunas universitātes un piešķirot jaunas autonomas funkcijas atsevišķām institūtu un akadēmiju nodaļām¹³. Šo transformāciju dēļ aizsākās ilgi lolotās idejas – izveidot universitāti Klaipēdā – realizācija.

Daži būtiskāki universitātes radīšanas priekšnoteikumi bija vēsturiski, ģeopolitiski un ģeogrāfiski – tika uzsvērtas reģiona sociālās un kultūras, kā arī ekonomiskās vajadzības. Tāpat svarīga bija zinātnes un studiju decentralizācija valstī, mobilizējot intelektuālo potenciālu ne tikai galvaspilsētā Viļņā, bet arī citās Lietuvas pilsētās¹⁴.

Līdzīgi vairumam citu pašreizējo universitāšu Lietuvā, Klaipēdas Universitātei tās izveides brīdī bija jau pietiekami labi materiālie resursi un augsti kvalificēts akadēmiskais personāls, tāds tas bija Klaipēdā jau padomju gados. Apvienojot atsevišķas augstākās izglītības iestādes, kas iepriekš darbojās Klaipēdā, 1991. gada 1. janvārī tika nodibināta Klaipēdas Universitāte (KU)¹⁵. Sākotnēji izveidoja trīs fakultātes un Pedagoģijas fakultātei bija vislielākā nozīme to vidū. Var apgalvot, ka Pedagoģijas fakultāte, kas radās uz Šauļu Pedagoģiskā institūta reģionālās struktūras

⁹ *Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakultetas 1935–2005*, Klaipėda, KU Publishing House, 2005, pp. 4–5.

¹⁰ A. Juška, *Mažosios Lietuvos mokykla*, Klaipėda, KU Publishing House, 2003, pp. 4–10.

¹¹ A. Zulumskytė, 'Higher Education in Lithuania', *History of Pedagogy and Educational Sciences in the Baltic Countries from 1940 to 1990: an overview*, Riga, RaKa, 2013, pp. 156–163.

¹² 'Law on Science and Studies of the Republic of Lithuania'. *Official Gazette*, 1991, No. 7–191.

¹³ R. Želvys, 'Aukštojo mokslo plėtra ir akademinė didaktika', *Acta paedagogica Vilnensia*, No. 14, 2005, p. 170.

¹⁴ S. Vaitekūnas, *Klaipėdos universitetas. 25 metai mokslo ir kultūros židiniui prie jūros*, Klaipėda, KU Publishing House, 2016, p. 20.

¹⁵ *Resolution of the Government of RL No. 299 of 28 September 1990 "On Establishment of University of Klaipėda"*. Pieejams: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.DD7490EE-8A7E>.

bāzes, bija Klaipēdas Universitātes izveides pamatā, jo tai bija spēcīga, neatkarīga infrastruktūra, stabils akadēmiskais prestižs un tā atradās Lietuvas pedagoģiskās kultūras un pētniecības centrā.

Neskatoties uz stratēģiju apmācīt speciālistus ostas pilsētas vajadzībām, visi KU atbalstītāji vispirms redzēja jauno universitāti kā reģiona humānisma un kultūras centru¹⁶. Tāpēc iepriekš iegūtā Pedagoģijas fakultātes kompetence un pieredze bija ļoti svarīgas jaunās universitātes attīstībā.

Nozīmīgs augstākās izglītības iestāžu un studentu skaita pieaugums¹⁷ bija viens no taustāmākajiem augstākās izglītības reformas rezultātiem. Augstākā izglītība Lietuvā tika pakāpeniski pārvērsta par masveidīgu parādību¹⁸ kā daudzās citās valstīs pasaulē.

Akadēmiskie izaicinājumi

Sākumā KU Pedagoģijas fakultāte apvienoja visus bijušā Šauļu Pedagoģijas institūta Pirmsskolas izglītības fakultātes departamentus: vispārējās pedagoģijas, izglītības metodoloģijas, bērnības pedagoģijas, psiholoģijas, mākslas pedagoģijas un fiziskās audzināšanas struktūrvienības. Akadēmiskā personāla skaits nepiedzīvoja būtiskas izmaiņas.

Izveidojoties jaunām augstākās izglītības iestādēm Lietuvā, Pedagoģijas fakultātes studentu skaits sāka pakāpeniski samazināties un studentu grupas atsevišķās studiju programmās bija diezgan nelielas¹⁹. Šīs problēmas dēļ fakultātes vajadzēja pārprofilēt. Lai gan KU Pedagoģijas fakultāte bija vienīgā augstākās izglītības iestāde valstī, kas apmācīja pirmsskolas izglītības speciālistus, koncentrējoties uz psiholoģiju un mūziku, tā bija spiesta slēgt šaura profila izglītības programmas. Kā savās atmiņās minējis profesors Jozs Rauckis (*Juozas Rauckis*), bijušais Pirmsskolas izglītības fakultātes dekāns Šauļu Pedagoģiskā institūta Klaipēdas filiālē²⁰, veidojās konkurence starp līdzīga profila augstākās izglītības iestādēm. Konkurences apstākļi pēc centralizācijas un plānveidības, kas bija raksturīgas padomju laikiem, bija patiesi revolucionāra inovācija fakultātes akadēmiskajai kopienai, jo tā izraisīja nepieciešamību meklēt pievilcīgas studiju programmas, kuras spētu izcelties pārējo vidū un atbilst darba tirgus prasībām. Nekavējoties nācās apmācīt jaunu akadēmisko personālu un pētniekus, kuri varētu kompetenti docēt aktuālus studiju kursus un ģenerēt jaunas idejas pedagoģijas akadēmiskajā jomā. Tā 1991. gadā tika apsvērta integrētu studiju iespēja pamatizglītības un pirmsskolas izglītības iestāžu

¹⁶ S. Vaitekūnas, *Klaipėdos universitetas. 25 metai mokslo ir kultūros židiniui prie jūros*, Klaipėda, KU Publishing House, 2016, p. 25.

¹⁷ 'Švietimas, kultūra ir spauda', *Lietuvos statistikos metraštis*, 2004, p. 224.

¹⁸ I. Tinfavičienė, 'Istorinė universitetinio aukštojo mokslo sampratos raida', *Acta paedagogica Vilnensia*, No. 19, 2007, p. 192.

¹⁹ A. Lukoševičius, *Pedagogikos fakultetas. Klaipėdos universitetas*, Klaipėda, KU Publishing House, 2000, p. 134.

²⁰ 'Profesora J. Raucka atmiņas par Šauļu Pedagoģisko institūtu un Klaipēdas universitātes dibināšanas sākumu', A. Zulumskītes personīgais arhīvs 'Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975-2001', 2002, ap. No. 2, p. 1.

skolotājiem: tika plānotas piecas specializācijas, kā arī jauna specialitāte – sociālā aprūpe²¹. Tikko izveidotā fakultāte mainīja profilu, saglabājot galveno ideju – apmācīt augsti kvalificētus skolotājus Klaipēdai un Lietuvas rietumu reģionam. Šis bija milzīgs izaicinājums fakultātei, jo agrākajai Šauļu Pedagoģiskā institūta Pedagoģijas fakultātei bija spēcīgas un ilgstošas tradīcijas tieši pamatizglītības speciālistu apmācībā. Augstākās izglītības reformas rezultātā Pedagoģijas fakultāte kļuva par vienu no tikko veidotās Šauļu Universitātes nodaļām²². Bērības pedagoģijas studiju programma, kas tika ieviesta KU Pedagoģijas fakultātē 1991./1992. akadēmiskajā gadā, bija vienīgā valstī. Tā radīja perspektīvu jaunu specialitāšu un specializāciju attīstībai, kā arī dažādoja izglītības jomas pētniecību.

Akadēmiskais personāls un studenti pārmaiņu laikos

Jaunā akadēmiskā realitāte radīja jaunus izaicinājumus pētniecības iestāžu darbiniekiem: 1992. gadā tika apstiprināts Lietuvas valdības lēmums par procedūru zinātnisko grādu, akadēmisko amatu un diplomu atzīšanai. Šo procesu nosauca par nostrifikāciju.²³ Saskaņā ar minēto lēmumu tika izstrādāti noteikumi, saskaņā ar tiem notika padomju varas piešķirto pētniecības grādu un titulu pārskatīšana. Piemēram, padomju laikā piešķirto zinātņu kandidāta diplomu atzina par līdzvērtīgu zinātņu doktora diplomam, bet padomju laika zinātņu doktora grādu pielīdzināja habilitētā doktora grādam²⁴.

Klaipėdas Universitātes Pedagoģijas fakultātē strādāja prominenti un visā valstī atzīti pedagoģijas zinātnieki, kuri sekmīgi izgāja nostrifikācijas procedūru un pēc tās apvienoja pētniecības un docēšanas aktivitātes. Zinātniskā pētniecība, pasniedzējiem vienlaicīgi strādājot ar studentiem, bija tradīcija, kas tika mantota no padomju varas laikiem, taču neatkarības gados tā kļuva vēl izteiktāka: tāpat kā Rietumeiropas universitātēs, zinātnisko grādu īpašniekiem ir jāveic gan docēšanas, gan pētniecības pienākumi, viņiem nav tiesību izvēlēties vienu aktivitāti, viņi ir spiesti tās apvienot²⁵.

No 2001. līdz 2002. gadam Pedagoģijas departaments tika pārdēvēts par Izglītības departamentu²⁶. Pārmaiņas institūciju nosaukumos ilustrē vēl vienu būtisku transformāciju Lietuvas akadēmiskās izglītības jomā: pēc neatkarības atgūšanas

²¹ 'The Minutes of the Meeting of Supreme Council Presidium of 22 January 1991', *KU Archives*, Ap. 1, B. 2, p. 20.

²² *Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto istorija ir dabartis 1960–2005*, Šiauliai, ŠU I-kla, 2005, (Istorija i sovremennostj fakulteta Edukologiji Šiauliaiskovo universiteta 1960–2005), izdatelstvo ŠU (Šiauliaiskovo universiteta)).

²³ *Resolution of Government of RL No. 549 of 15 July 1992 "On Procedure of Nostrification of Research Degrees and Pedagogical Titles and Registration of Diplomas (Certifications)"*. Pieejams: <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3882FC59D350>.

²⁴ 'Resolution of Government of RL No. 204 of 31 March 1992 "On the System of Research Degrees and Pedagogical Titles of the Republic of Lithuania and Procedure of Their Granting"', *Official Gazette*, 1992, No. 16–452.

²⁵ B. Jatkauskienė, R. M. Andrikiene, *Universiteto dėstytojų veiklos daugiafunkcionalumas profesionalizacijos kontekste*, Klaipėda, KU Publishing House, 2013, p. 36.

²⁶ Apie Pedagogikos katedrą. Pieejams: <http://www.ku.lt/humf/pagrindinis/struktura/pedagogikos-katedra/>.

akadēmiskā sabiedrība iesaistījās intensīvās diskusijās par jauniem un atbilstoši termiņiem izglītības zinātnēs vai pedagoģijā, kā to sauca padomju varas gados. Diskusiju vadīja izcili zinātnieki, piemēram, profesors un habilitētais doktors Leons Jovaiša²⁷, kurš strādāja Viļņas Universitātē. Diskusiju rezultātā izglītības zinātni Lietuvā nosauca par edukoloģiju un pievienoja sociālo zinātņu nozarei (pirms tam tā pārstāvēja humanitāro zinātņu nozari).²⁸ Zinātniekus, kuri strādā šajā nozarē, sauc par edukologiem. Edukoloģijas (izglītības zinātnes) apakšnodalās ir pedagoģija, kas ietver bērnu un jauniešu izglītību, un andragoģija, kas nodarbojas ar pieaugušo izglītību un pašizglītību.²⁹ Tādā veidā Lietuvas izglītības zinātne tuvojās un kļuva atvērtāka Rietumeiropas pieredzei, kur arī izglītības zinātņu lauka apzīmēšanai lieto speciālu vārdu (piemēram, *Erziehungswissenschaft* vācu valodā).

Akadēmisko publikāciju rakstīšanas veicināšana tika saistīta ar akadēmiskā personāla atestācijas jauno procedūru, kas bija apstiprināta Klaipēdas Universitātē un darbojas līdz šim brīdim bez vērā ņemamiem grozījumiem³⁰. Atbilstoši Klaipēdas Universitātes noteikumiem ikviens pasniedzējs, kurš vēlas ieņemt noteiktu amatu pētnieciskā un mācību darbā, piedalās konkursā uz noteiktu amata vietu. Ja konkursa kārtībā vieta ir ieņemta, tad piecu gadu laikā (dažos gadījumos – trīs gados) pasniedzējam ir jāiziet atestācijas process, kurā tiek izvērtēta viņa/viņas mācīšanas kompetence, dati par profesionālo attīstību, dalība zinātniskās konferencēs, nacionālo un starptautisko publikāciju skaits, kā arī citi parametri.

Tajā pašā laikā daudzi docētāji bija spiesti mācīt 4–8 tematiski saistītus, bet atsevišķus studiju kursus dažādu studiju programmu studentiem viena akadēmiskā gada laikā. Šādu situāciju noteica īpaši lielā darba slodze, kas bija uzlikta mācītspēkiem atbilstoši KU apstiprinātajām mācību slodzes normām. Šīs normas savukārt noteica universitātes finanšu taupīšanas plāns³¹. Tāpēc var apgalvot, ka mācītspēku aktivitātes bija daudzpusīgas un intensīvas – viņiem vajadzēja veikt gan pētnieciskos uzdevumus, gan strādāt ilgas darba stundas, docējot studiju kursus.

Vēl viena inovācija, kas bija jāapgūst KU Pedagoģijas fakultātes akadēmiskajam personālam kopā ar kolēģiem citās Lietuvas augstākās izglītības iestādēs, bija jauna studiju programmu un studiju kursu formalizēšanas un apstiprināšanas procedūra. Piemēram, agrākos studiju programmu aprakstus aizstāja studiju moduļi ar īpaši

²⁷ L. Jovaiša, *Edukologijos įvadas*, Kaunas, Technologija, 1993.

²⁸ *Resolution of Government of RL No. 1245 of 11 November 1997 “On Classification of Study and Research Areas, Fields and Branches”*. Pieejams: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3BEC81E1B099>.

²⁹ *Order of the Ministry of Education No. 30 of 9 January 1998. On the Classification of Study and Research Areas, Fields and Branches*. Pieejams: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6FDAC10F3267>.

³⁰ *‘Resolution of KU Senate No. 11–48 of 5 April 2013 “The Description of Procedure for Attestation and Cooperation for Taking Positions of Teachers, Research Workers and Researchers in Klaipėda University”*’, Pieejams: http://briai.ku.lt/downloads/KU/20130405_11_48.pdf.

³¹ *‘Resolution of KU Senate No. 11–52 of 23 May 2003 “On Workload Norms and Timesheets of Teaching Load in the Academic Year 2003/2004”*’, *The Archives of Department of Pedagogy. Gautieji raštai 2003*, pp. 1–2.

detalizētiem aprakstiem, kas ietvēra mērķus, zināšanas un spējas, kuras tiks attīstītas studiju kursa laikā, kā arī tajā sasniedzamos mācību rezultātus. Tika apstiprināta arī jauna procedūra: piecus gadus pēc noteiktas studiju programmas ieviešanas ir jāveic visu minēto parametru pašnovērtējums, kura rezultāti jāiesniedz ārējam starptautiskajam auditam – ārzemju universitāšu ekspertu komisijai, kas novērtē konkrēto programmu un sniedz rekomendācijas, kā šo programmu uzlabot³².

Visnotaļ sarežģīto ekonomisko apstākļu ietekmē 20. un 21. gs. mijā Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes akadēmiskais personāls bija spiests veikt visu šo darbu paši saviem spēkiem. Docētāji brīvprātīgi veidoja darba grupas, strādāja pēc lekcijām un nedēļas nogalēs, intensīvi pētot dokumentus, rakstot ziņojumus, veicot studentu viedokļu aptaujas, aizpildot dažādas tabulas, dokumentus utt. Līdzīgu situāciju varēja novērot citās Lietuvas augstākās izglītības iestādēs. Tas pierādīja akadēmiskā personāla nodošanos savai misijai, viņu uzcītību un pat ziedošanos zināmā mērā, vienlaikus tas meklēja iespēju nostiprināt izveidotās studiju programmas un nodrošināt to kvalitāti.

Šim periodam raksturīga arī situācija, ka skolotājiem bija pieejami vispusīgi metodoloģiskie un didaktiskie materiāli, kamēr augstākās izglītības didaktika kā atbalsta sistēma docētājiem attīstījās pakāpeniski un visai fragmentēti³³. Var apgalvot arī, ka andragoģija bija nepietiekami attīstīta, lai gan pēc ieiešanas 21. gadsimtā andragoģijas kā akadēmiskās disciplīnas attīstība aktualizējās. Pedagoģijas fakultātē šo tēmu pētīja un par to sagatavoja daudzus mācību līdzekļus.

Apspiežot konkrētus akadēmiskās didaktikas aspektus Pedagoģijas fakultātē 20. gs. 90. gados, var minēt pieaugošās Eiropas Savienības prasības, kas noteica izmaiņas akadēmiskajā personālā, materiālajā vidē un izglītības sociālekonomiskajos apstākļos. Akadēmiskais personāls savās atmiņās norāda, ka pieauga jaunu, integrētu studiju kursu skaits, tika ieviesta studiju kursu izvēle pēc studentu iniciatīvas; auga arī prasības akadēmiskajām publikācijām – publikācijas svešvalodās, jaunas pētniecības stratēģijas. Vairāk nobriedušu (vecuma izteiksmē) studentu izvēlējās studijas Pedagoģijas fakultātē, un viņu uzstājība par mācībspēku standartu paugstināšanu to nostiprināja – piemēram, docētājiem bija jānoformulē studentiem konkrētas prasības jeb kritēriji, par ko var saņemt vienu vai otru atzīmi; parādījās iespēja docētājus ne tikai uzklaut, bet arī ar viņiem diskutēt.³⁴ Pasniedzējiem bija jāpielāgojas jaunajai studiju kredītpunktu sistēmai, 10 ballu novērtējuma sistēmai 5 ballu sistēmas vietā, kas tika lietota ilgus gadus arī pirms padomju varas laika. Visi šie piemēri atklāj nepieciešamību pēc intensīvas un daudzfunkcionālas mācībspēku aktivitātes analizētajā laika posmā.

³² 'The Self-assessment Report in the Study Field of Education Science of 2004 in Klaipėda University (2 study programmes)', *The Archives of Department of Pedagogy of KU. Savianalizēs, 2004.*

³³ B. Jatkauskienė, R. M. Andrikienė, *Universiteto dėstytojų veiklos daugiafunkcionalumas profesionalizacijos kontekste*, Klaipėda, KU Publishing House, 2013, pp. 49–50.

³⁴ 'Asociētās profesores J. S. Pocienės atmiņas par Šauļu Pedagoģisko institūtu un Klaipēdas universitātes dibināšanas sākumiem', A. Zulumskītes personiskais arhīvs, "Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975–2001", 2002, ap. No. 1, p. 1.

Izvērtējot būtiskākās pārmaiņas, ar kurām saskaras studenti, svarīgi norādīt, ka dažas studentu grupas pieredzēja tās kā transformāciju studiju vidū, kad politiskās pārmaiņas ietekmēja studiju norisi. Šīs studentu grupas bija saprotošākas. Savukārt studenti, kuri bija uzsākuši studijas jau pēc politiskajām pārmaiņām, uztvēra reformas kā noteiktas neērtības. Piemēram, intensīvas izmaiņas mācību priekšmetos un to nosaukumos tika ieviestas pēc 20. gs. 90. gadiem: no studiju programmām tika izņemti tādi priekšmeti kā Komunistiskās partijas vēsture, sociālisma politiskā ekonomija, zinātniskā ateisma pamati, zinātniskais komunisms, Padomju Savienības likumi³⁵. Tos aizstāja citi priekšmeti, kuru docēšanā trūka pieredzes.

Jaunas studiju akadēmiskās literatūras (īpaši angļu valodā) trūkums bija vēl viens izaicinājums, ar kuru sastapās studenti, jo absolūto literatūras vairākumu svešvalodā veidoja literatūra krievu valodā,³⁶ kas bija saglabājusies vēl no padomju laikiem. Līdzīgi mācībspēkiem, studenti arī bija spiesti mainīt tradicionālo izpratni par studijām augstākās izglītības iestādēs, jo studiju sistēma, tās struktūra un prasības piedzīvoja turbulentas pārmaiņas.

KU Pedagoģijas fakultātes studiju sistēma un saturs

2000. gads iezīmējās ar izcilu izrāvienu Lietuvas augstākās izglītības struktūrā kopumā – tika pieņemts Lietuvas Augstākās izglītības likums, kas noteica bināro sistēmu augstākajā izglītībā, ko veidoja universitātes un neuniversitātes sektors.³⁷ Pieņemtajos dokumentos tika izklāstīti noteikumi, kā jānodrošina universitātes studiju, zinātniskās izpētes, eksperimentālās un (vai) profesionālās augsta līmeņa mākslas izglītība universitātes tipa augstākās izglītības iestādēs.

Vēl viens augstākās izglītības iestāžu veids tagad bija koledžas (liet. valodā *koleģija*), kas piedāvāja praktiski orientētas studijas un koncentrēšanos uz lietiško zinātnisko pētniecību. Koledžas Lietuvā darbojas kopš 2000. gada. Vienu gadu pēc likuma pieņemšanas – 2001. gadā – Klaipēdā tika atvērtas piecas koledžas³⁸. Lai gan liels koledžu skaits radās uz agrāko arodskolu bāzes, tomēr tās saņēma augstākās izglītības iestādes statusu, kas nozīmē, ka dažas studiju programmas, tostarp studiju programmas pedagoģijā gan universitātē, gan koledžās, kļuva par konkurentēm. Bija centieni atrisināt šo problēmu, ieviešot Pedagoģijas fakultātē saīsinātas studiju programmas izglītības zinātnēs (tā uzņēma tikai koledžu absolventus)³⁹.

³⁵ 'Šauļu Pedagoģiskā institūta diploma MB No. 133263 pielikums', A. Zulumskytė's personiskais arhīvs, "Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975–2001", 2002, ap. No. 4, pp. 1–2.

³⁶ 'Pedagoģijas fakultātes bibliotēkas bibliotekāres S. Balčytienės atmiņas par Šauļu Pedagoģisko institūtu', A. Zulumskītes personiskais arhīvs, "Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975–2001", 2002, ap. No. 6, p. 1.

³⁷ 'The Law on Higher Education of RL', *Official Gazette*, 2000, No. 27–715.

³⁸ 'Švietimas, kultūra ir spauda', *Lietuvos statistikos metraštis*, 2004, p. 224.

³⁹ 'Asociētā profesora V. Raudys atmiņas par Šauļu Pedagoģisko institūtu un Klaipėdas universitātes dibināšanas sākumiem', A. Zulumskītes personiskais arhīvs, "Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975–2001", 2002, ap. No. 7, p. 2.

Sāka darboties tā sauktā trīs ciklu sistēma, kas ietvēra bakalaura, maģistra un doktorantūras studijas. Līdz 2001. gadam KU Pedagoģijas fakultātē bija reģistrētas un ieviestas desmit maģistra studiju programmas: pirmsskolas izglītības pedagoģija, pamatzglītības pedagoģija, izglītības vadība, ģimenes studijas, pedagoģijas vēsture, pedagoģiskā psiholoģija, sociālā pedagoģija, bērnības pedagoģija, fiziskās audzināšanas pedagoģija un reliģiskās izglītības pedagoģija⁴⁰. Jāatzīmē iepriekš minēto maģistra studiju specifika: fakultāte koncentrējās uz plaša profila studijām, kas tiek augstu vērtētas gan no pētniecības darba, gan praktiskās profesionālās aktivitātes perspektīvas.

KU Pedagoģijas fakultātē jau 1992. gadā doktorantūras studiju programmas izglītības zinātnēs un psiholoģijā tiek piedāvātas kā programmas, kas ir kopīgas ar citām Lietuvas universitāšu programmām⁴¹. Šāda pieeja bija nepieciešama, atsaucoties uz jaunu, kvalificētu zinātnieku trūkumu universitātē un vajadzību attīstīt pētniecību akadēmiskajās jomās ne tikai valsts centrālajās daļās, bet arī Lietuvas rietumu reģionos. Līdz 2001. gadam KU Pedagoģijas fakultātē bija izveidota pilnīga trīs ciklu studiju struktūra⁴², kas radīja labvēlīgus apstākļus, lai fakultātes studenti iegūtu profesionālo un akadēmisko sagatavotību augstākajā izglītības līmenī⁴³.

Citas studiju sistēmas un Pedagoģijas fakultātes satura īpatnības var izcelt apvienojumā ar iepriekš minētajām izmaiņām: tika radītas jaunas, pārdodamas un elastīgas universitātes studiju programmas, iesaistot citus akadēmiskos, kā arī sociālos partnerus; īpaša uzmanība tika pievērsta turpmākai maģistra studiju programmu un tālākizglītības studiju programmu⁴⁴ attīstībai; tika ieguldīti intensīvi pūliņi, lai radītu dažādas specializācijas⁴⁵ bakalaura un maģistra studiju līmenī.⁴⁶ Piemēram, 2002. gadā valsts akreditācijai tika pieteiktas trīs jaunas bakalaura studiju programmas, proti, izglītības zinātnēs, katehēzē⁴⁷, matemātikas un informātikas mācīšanā, kā arī maģistru studiju programmas andragoģijā un mākslas pedagoģijā⁴⁸.

⁴⁰ A. Lukoševičius, *Pedagogikos fakultetas. Klaipėdos universitetas*, Klaipėda, KU Publishing House, 2000, p. 134.

⁴¹ 'Resolution of Government of RL of 7 October 1992 "On Establishment of Doctoral Studies in Research and Educational Institutions"'. Pieejams: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2CCCC0BDE2CA/TAIS_152147.

⁴² Trīs ciklu studiju struktūra ir šāda: bakalaura līmenis, maģistrantūra un doktorantūra vienā un tajā pašā specialitātē.

⁴³ 'Mokslas ir menas Klaipėdos universitete 2001', *Information publication*, No. 3, Klaipėda, KU Publishing House.

⁴⁴ Tālākizglītības studijas – profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana jau esošajiem speciālistiem vai otras profesijas apgūšana.

⁴⁵ Dažādas specializācijas nozīmē pedagoģisko izglītību un specializāciju noteiktā mācību priekšmetā. Piemēram, sākumskolas skolotājs un specializācija angļu valodā vai mūzikā.

⁴⁶ 'The Self-assessment Report in the Study Field of Education Science of 2002 (5 study programmes)' (manuskripts), *The Archives of Department of Pedagogy of KU, Savianalizēs 2002*, p. 8.

⁴⁷ Katehēzes departaments sagatavoja reliģijas skolotājus.

⁴⁸ 'The Self-assessment Report in the Study Field of Education Science of 2002 (5 study programmes)', *The Archives of Department of Pedagogy of KU, Savianalizēs 2002*, p. 7.

2003./2004. akadēmiskajā gadā pētniecība un studijas Pedagoģijas fakultātē notika 8 virzienos, ko vadīja atbilstoši departamenti: bērnības pedagoģijā, izglītībā, psiholoģijā, izglītības metodoloģijā, mākslas pedagoģijā, katehēzē, fiziskajā audzināšanā un sociālajā pedagoģijā. Meklējot integrālas un mērķtiecīgas zinātniskās aktivitātes, visu departamentu zinātnieki 2000. gadā pētīja divas starpfakultāšu psiholoģijas un izglītības zinātnes tēmas. Tika veikti divi pētījumi: “Pētījums par izglītības attīstību klasicisma un modernisma krustpunktā” un “Pētījums par bērnu un jauniešu sociālo un psiholoģisko attīstību”⁴⁹.

Maģistra studiju programmu attīstība izraisīja ievērojamu pētniecisko aktivitāšu pieaugumu studentos: 2000./2001. akadēmiskajā gadā fakultātē aizsākās ikgadējās maģistrantu akadēmiskās konferences pēc profesores Onas Tijūnelienes (*Ona Tijūnelienē*) un šī raksta autore iniciatīvas. Jaunajiem pētniekiem tika sniegta iespēja prezentēt savus projektus, piedalīties akadēmiskās debatēs un padziļināt savas pētnieciskās kompetences.

Studentu un pasniedzēju viedokļi par KU Pedagoģijas fakultātes attīstību

Pasniedzēju un studentu viedokļu aptaujas kļuva par Pedagoģijas fakultātes tradīciju līdzās oficiāliem ziņojumiem par akadēmisko un māksliniecisko aktivitāšu novērtējumu, sanāksmju protokolliem un pašnovērtējumu ziņojumiem. Šis dokumentu kopums ļāva gan identificēt pozitīvus un negatīvus momentus fakultātes attīstībā, gan arī prognozēt nākotnes perspektīvas. Ziņojums par vienu no aptaujām, kuru veicām kopā ar maģistranti Gražinu Lukauskieni (*Gražina Lukauskienē*) no Izglītības departamenta 2002./2003. akadēmiskajā gadā, tiek uzglabāts pašreizējā Pedagoģijas departamenta arhīvos⁵⁰. Ziņojums satur statistikas datus un studiju procesa dalībnieku komentārus, kas skaidri ilustrē attiecīgā perioda problēmas. Anketēšanas mērķis bija izvērtēt fakultātes darbu, atklājot gan problēmas, gan panākumus, lai sekmīgāk varētu plānot aktivitātes nākotnē. Respondenti bija 85 studenti, kas tika sadalīti 2 grupās, balstoties uz viņu studiju pieredzi, kā arī 9 profesori. Viņi visi saņēma anonīmas rakstiskas anketas ar 20 analogiem jautājumiem, kuri pārsvarā bija atvērti. Respondenti tika aicināti novērtēt studiju programmas, docētāju un studentu savstarpējās attiecības, kā arī ārpusstudiju aktivitātes. Raksta problemātikas kontekstā tiks izceltas tikai vispārējās viedokļu un ieskatu tendences.

Pedagoģijas fakultātes pozitīvā vērtējuma aspekti

Uz jautājumu par to, kas respondentiem vislabāk patīk Pedagoģijas fakultātē, tika saņemtas ļoti atšķirīgas atbildes. Bakalaura programmu studenti visaugstāk novērtēja un izcēla akadēmiskā personāla kvalifikāciju, informācijas piemērotību un

⁴⁹ ‘Mokslas ir menas Klaipēdos universitete 2000’, *Information publication*, No. 2, Klaipēda, KU Publishing House, 2001, pp. 162–186.

⁵⁰ A. Zulumskytė, G. Lukauskienė, ‘Pedagogikos fakulteto studentų ir dėstytojų tyrimo ataskaita (2002/2003 m. m.)’, *The Archives of Department of Pedagogy of KU, Apklausoos 2002*, pp. 1–15.

pieņemamas informācijas nodošanas metodes. Maģistra programmu studenti īpaši atzīmēja, ka docētāji viņus iedrošina un motivē.

Akadēmiskā personāla atbildes atklāja, ka fakultātes vēsturiskā kontinuitāte bija svarīga viņu vairākumam, jo darbs fakultātes ēkā tiek organizēts jau kopš 20. gs. sākuma. Docētāji arī atzīmēja izcilu studiju programmu ieviešanu un attīstību fakultātē, piemēram, tika atzīmēta bakalaura studiju programma bērniņas pedagoģijā, ko respondenti atzina gan par noderīgu, gan interesantu. Pozitīvi tika vērtēta arī specializēšanās (t. i., papildu priekšmetu apgūšana) bakalaura un maģistra studiju jomā.

Jautājumā par attiecībām starp studentiem un mācībspēkiem bakalaura programmas studenti visbiežāk minēja akadēmiskā personāla toleranci un patiesumu, un izjūtu, ka docētāji studentus novērtē kā personības. Maģistra programmas studenti bieži minēja pozitīvo savstarpējo sadarbību, piemēram, docētāju sapratni par to, ka lielākais vairums maģistra programmas studentu ir strādājoši cilvēki.

Mācībspēki bieži norādīja, ka novērtē savstarpējo atklātumu, sadarbību, un piekrita studentiem, uzsverot, ka padomju varas laikos attiecības starp studentiem un pasniedzējiem bija gandrīz tikai formālas.

Pedagoģijas fakultātes negatīvā vērtējuma aspekti

Jautāti par to, kas viņiem Pedagoģijas fakultātē nepatīk, respondenti atklāja dažādus viedokļus. Visu līmeņu studenti minēja studiju literatūras trūkumu. Viņi arī norādīja uz trūcīgo mācību aprīkojumu, piemēram, dažādu iekārtu, laboratoriju (t. i., specializēto kabinetu psiholoģijā, fiziskajā audzināšanā u. c.) un datoru nepietiekamību. Daži respondenti kā negatīvu faktoru atzīmēja neobjektīvu novērtējumu, proti, neskaidrus vērtēšanas kritērijus, neobjektivitāti un dažkārt – docētāju – nevēlēšanos pamanīt kļūdas. Maģistra programmu studenti sīkāk iztirzāja studiju kvalitātes problēmas, norādot, ka studijas bija pārāk teorētiskas, un minēja arī mācību priekšmetu dublēšanos (pārklāšanos) bakalaura un maģistra studiju ciklos. Lai gan ievērojams docētāju un studentu skaits norādīja uz ļoti demokrātiskām un konstruktīvām savstarpējām attiecībām, viena ceturtdaļa respondentu minēja mācībspēku augstprātību un komunikācijas barjeras – piemēram, docētāju familiaritāti reizē ar prasību studentiem izturēties ar cieņu. Var secināt, ka šādus pozitīvus vai negatīvus novērtējumus ietekmējušas personības – docētāju personīgās īpašības un atsevišķi gadījumi savstarpējā komunikācijā. Kā zināms, negatīva pieredze iespējams atmiņā vairāk. Vēl starp grūtībām, ar kurām nākas sastapties, studenti minēja bakalaura studiju organizatoriskās nepilnības – piemēram, neizdevīgu lekciju izkārtojumu un neziņu, pie kā vērsties ar jautājumiem par studijām.

Docētāju aptauja atklāja, ka, viņuprāt, problēmu sagādā aizvien pieaugošais pilna un nepilna laika tādu studentu skaits, kuri mācās un strādā vienlaicīgi. Akadēmiskais personāls norādīja, ka šāda situācija kaitē pilnvērtīgai zināšanu apguvei, pazemina augstākās izglītības rezultātus un sasniegumus, kā arī kavē stabilu strādājošo studentu profesionālo sagatavotību.

Vēl viens jautājums, ko uzdevām atsevišķi, bija saistīts ar Pedagoģijas fakultātes akadēmisko tradīciju novērtējumu. Studentu dzīve fakultātē līdz 1990. gadam bija aktīva un patiesi spilgta: darbojās mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi, notika festivāli, kas saistīti ar profesiju, sacensības, sporta sarīkojumi, pirmkursnieku

iesvētības, studentu svētki *medium*, kad bija sasniegts studiju vidus, un citas aktivitātes⁵¹. Laika gaitā, kad studenti sastapās ar nepieciešamību apvienot studijas un maizes pelnīšanu, fakultātes tradīcijas pakāpeniski izzuda, un tas atspoguļojās pētījuma rezultātos: lai gan vairāk nekā puse studentu pauda pozitīvu viedokli par studentu tradīcijām, gandrīz viena trešdaļa no viņiem norādīja, ka labi nepārzina studentu aktivitātes vai arī viņiem nav laika tajās piedalīties. Studenti vienbalsīgi piekrita jaunu tradīciju un jaunu sarīkojumu nepieciešamībai, bet neviens respondents konkrētus projektus neieteica. Mūsdienu studenti vairāk nododas sociālajām un ekonomiskajām aktivitātēm, nevis pašizpaušmei.

Mācībspēku aptaujas dati parādīja, ka absolūtais vairākums respondentu izjuta nostalgiju pēc agrāko gadu studentu tradīcijām. Docētāji apgalvoja, ka pašreizējiem studentiem trūkst aktivitāšu un iniciatīvu.

Pieminot izaicinājumus, ar kuriem nākas sastapties darbā, docētāji neminēja milzīgo mācību un pētniecības darba slodzi, sliktos darba apstākļus, zemās algas, kas ekonomiskās recesijas laikā samazinājās vēl vairāk. Autore to interpretē kā patiesu akadēmiskā personāla nodošanos savam darbam, pienākumiem un atbildībai pret studentiem. Tieši šāda attieksme pret darbu pirmajā desmitgadē pēc neatkarības atjaunošanas ļāva radīt neatkarīgu, demokrātisku un plaukstošu valsti.

Akadēmiskā personāla un studentu domas par Pedagoģijas fakultātes nākotni

2002. gadā vairāk nekā puse bakalauru pauda optimistisku skatījumu par Pedagoģijas fakultātes nākotni: viņi ticēja fakultātes ekonomiskajam uzplaukumam nākotnē, jaukās, vēsturiskās ēkas atjaunošanai un jaunu studiju specialitāšu ieviešanai. Maģistrantu viedokļi savukārt dalījās: neskatoties uz faktu, ka viena trešdaļa respondentu pozitīvi novērtēja akadēmiskās un zinātniskās perspektīvas, 40% respondentu bija skeptiski. Vienlaikus viņi pauda pieņēmumus par dzimstības skaita samazināšanos (kas nozīmē potenciālo studentu skaita sarukumu) un attiecīgi par mācībspēku profesionālo karjeras iespēju pasliktināšanos.

Akadēmiskā personāla atbildes aptvēra plašāku problēmu apjomu un bija cerīgākas: tā perioda docētāji salīdzinājumā ar studentiem bija optimistiskāki. Lielākais vairums norādīja: lai gan Pedagoģijas fakultāte piedzīvoja sarežģītu periodu, tur sagatavoto skolotāju skaits bija milzīgs un ne visiem pat izdevās atrast darbu. Docētāji minēja, ka fakultāte ir nepieciešama Lietuvas rietumu reģionam kā akadēmisks un kultūras centrs. Akadēmiskais personāls uzsvēra, ka vajag saglabāt sen izveidotās un nostiprinātās skolotāju izglītības un profesionālās kompetences tradīcijas, kā arī spēt elastīgi pielāgoties darba tirgus jaunajām prasībām un izaicinājumiem, ko rada mainīgā ekonomiskā un politiskā situācija.

---

⁵¹ 'Profesores L. Žukauskienės atmiņas par Šauļu Pedagoģisko institūtu un Klaipēdas universitātes dibināšanas iesākumiem', A. Zulumskītes personiskais arhīvs, "Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto istorinė raida 1975–2001", 2002, ap. No. 5, p. 2.

Secinājumi

Vispārīnnot Klaipēdas Universitātes Pedagoģijas fakultātes attīstību no 1990. līdz 2004. gadam, var izdarīt šādus secinājumus.

Klaipēdas Universitātes un Pedagoģijas fakultātes (kā vienas no pamata fakultātēm) izveidei būtiskākie bija vēsturiskie, ģeopolitiskie un ģeogrāfiskie priekšnoteikumi. Šie priekšnoteikumi atspoguļo mainīgās sociālās, kultūras un ekonomiskās vajadzības nelielā Lietuvas rietumdaļas reģionā, kurš izvietots pie Baltijas jūras. Svarīgs priekšnoteikums bija arī zinātnes un studiju decentralizācija valstī, kas mobilizēja augstākās izglītības potenciālu ne tikai galvaspilsētā, bet arī Lietuvas reģionālajās pilsētās.

Pēc 1990. gada jaunizveidotā Pedagoģijas fakultāte mainīja profilu, bet tās sen nostiprinātā stratēģija jau Šauļu Pedagoģiskā institūta sastāvā – apmācīt augsti kvalificētus pedagogus Klaipēdai un Lietuvas rietumu reģionam – tika saglabāta. Starp nopietnākajiem izaicinājumiem, ar kuriem fakultātei nācās saskarties, jāmin konkurence ar citām līdzīga profila augstākās izglītības iestādēm (tādas konkurences padomju varas laikā nebija). Šāda konkurence radīja vajadzību meklēt un radīt studiju programmas, kas būtu pievilcīgas, izceltos citu vidū un atbilstu darba tirgum. Jaunie apstākļi noteica arī nepieciešamību ātri sagatavot jaunu akadēmisko personālu, kas spēj gan mācīt studentus, gan radīt konkurētspējīgu zinātni.

Līdz 2004. gadam KU Pedagoģijas fakultātes personāls sastapās ar daudzām izmaiņām, kas pārtapa sarežģītus izaicinājumos. Fakultātes docētājiem nācās pielāgoties lielai mācību darba slodzei, jaunām prasībām, kas tika izvirzītas zinātniskajām publikācijām, vajadzēja uzlabot savas kompetences jaunu studiju programmu izstrādē, ievērot jaunas prasības mācību priekšmetu programmu veidošanā – no jauna formulēt mērķus, tēmas, uzdevumus, piedāvāt piemērotu literatūru, veikt studiju programmu pašnovērtējumu un studentu novērtējumu atbilstoši skaidri definētām prasībām, demokratizēt attiecības starp studentiem un docētājiem. Akadēmiskā personāla personību daudzpusība un sirsnīga nodošanās akadēmiskajām aktivitātēm būtiski ietekmēja izglītības zinātņu attīstību un veiksmīgu darbu ar studentiem.

Analizējot datus, kurus ieguvām empīriskā aptaujā 2002./2003. akadēmiskajā gadā, atklājās Pedagoģijas fakultātes docētāju un studentu viedokļi par akadēmiskā procesa pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Kā nozīmīgākie sasniegumi minēti sadarbība ar mācībspēkiem un labas personiskās attiecības ar viņiem. Docētāji aptaujā uzsvēra jaunu (tostarp neordināru, citās mācību iestādēs nepiedāvātu) studiju programmu rašanos un attīstību fakultātē. Kā sastaptos izaicinājumus studenti minēja literatūras trūkumu un pārlieku studiju teoretizēšanu. Liels skaits mācībspēku puda bažas par studiju kvalitāti, kad studenti sastopas ar nepieciešamību apvienot studijas ar maizes pelnīšanu. Viņi arī izteica bažas par akadēmisko tradīciju izzušanu un nepietiekamu studentu aktivitāti. Tomēr Pedagoģiskās fakultātes darbinieku un studentu vairākums puda pozitīvas gaidas attiecībā uz fakultātes nākotni.

Pēc 2004. gada, kad Lietuva iestājās Eiropas Savienībā, augstākās izglītības iestāžu stratēģiskie mērķi, mācību programmas un studiju formas piedzīvoja nozīmīgas kvalitatīvas un kvantitatīvas pārmaiņas. Tāpēc transformācijas, kas norisinājās Lietuvas augstākajā izglītībā no 1990. līdz 2004. gadam vienā reģionālās universitātes

fakultātē ir labs piemērs starpstāvoklim gan lēmumu, gan notikumu ziņā. Taču viss transformācijas periodā notikušais atspoguļojās nākotnes perspektīvās.

Summary

Analyzing the historical development and challenges wxperienced by the Klaipėda University Faculty of Pedagogy after the restoration of independence of Lithuania in 1990, the article examines the processes of structural and academic changes in a Lithuanian higher education institution. The case of the Klaipėda University Faculty of Pedagogy was chosen because of its atypical historical, geopolitical and academic prerequisites. This study discovers the peculiarities of a regional higher education institution by seeking answers to the following questions: 1) What challenges the Faculty of Pedagogy, which specializes in the training of pedagogues and the development of educational sciences, faced at the time period from 1990 to 2004? 2) How have the changes at the Faculty of Pedagogy reflected the general processes of transformation of higher education in Lithuania? The sources of the study were documents, academic literature and an empirical method – survey. The study revealed the challenges of free competition and the new labor market in the sphere of higher education: restructuring of the institutions, development of new study programs, new terminology of educational sciences, the need to adapt to a large workload, new requirements regarding the professional competence of professors, democratization of relations among academic staff and students.

Keywords: *Lithuanian higher education, the Klaipėda University Faculty of Pedagogy, the period of 1990–2004, transformations, studies, teachers, students.*

Informācija par autori

Aušrine Zulumskīte (*Aušrinė Zulumskytė*) ir sociālo zinātņu doktore (izglītības zinātnē), asociētā profesore. Vairāk nekā 60 zinātnisko rakstu un 3 metodoloģisko publikāciju autore, 2 mācību grāmatu un 2 kolektīvo monogrāfiju (par pedagoģijas vēstures jautājumiem) līdzautore, Baltijas Pedagoģijas vēsturnieku asociācijas valdes locekle. Zinātniskās publikācijas ir izdotas Lietuvā, Latvijā un Kazahstānā. Pētnieciskās intereses: izglītības zinātnes teorija un vēsture, zinātniskās izpētes metodoloģija, kultūras izglītība. E-pasts: ausrinezzz@gmail.com.